

Työn ja osaamisen tulevaisuus –

Mitä tulevaisuudesta pitäisi ajatella?

Turku 3.12.2020

Anne Nieminen, Projektiasiantuntija

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

anne.nieminen@utu.fi

www.utu.fi/tutu

Tulevaisuuden tutkimuskeskus

- Toimipisteet Turussa, Helsingissä ja Tampereella
- Perustettu vuonna 1992
- Tutkimus-, koulutus- ja kehittämisorganisaatio, jonka johtoajatuksena on kestävä ja vastuullinen tulevaisuus
- Tuottaa tulevaisuustietoa, jonka tarkoituksena on antaa välineitä vastuulliseen päätöksentekoon ja herättää yhteiskunnallista keskustelua
- Painopistealueita mm:
 - Ennakointi ja aluekehittäminen,
 - Energia- ja ympäristötutkimus
 - Ruoan tulevaisuus
 - Koulutuksen tulevaisuus

Tulevaisuus

- **Tulevaisuus ei ole ennustettavissa'**
 - useita vaihtoehtoisia tulevaisuuksia
- **Tulevaisuus ei ole ennalta määrätty**
 - mahdollisuuksien pohtiminen
- **Voimme vaikuttaa tulevaisuuteen teoillamme ja valinnoillamme**
 - arvojen ja arvokeskustelun välttämättömyys

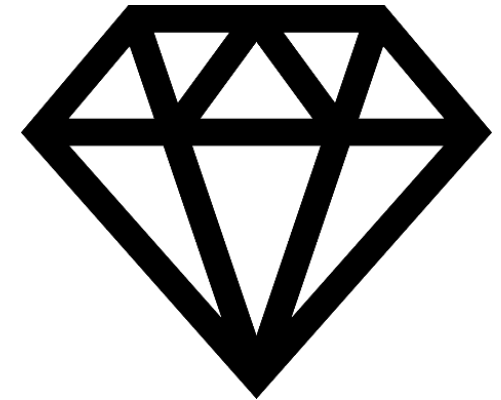
Roy Amara (1981) The Futures Field: Searching for Definitions and Boundaries. *The Futurist*, February 1981.

Tulevaisuusajattelun tavoitteet

- Ei kertoa ihmisille, mitä ajatella, vaan houkutella ajattelemaan toisin – opettaa ihmisiä ottamaan tavaksi **vaihtoehtojen tarkastelu**
- Kyseenalaistaa rajoja, tapoja ja ennakkokäsityksiä, jotta joudutaan miettimään ja toteuttamaan **uusia ideoita**
- Kompleksisten, hämmentävien ja epävarmojen mahdollisuuksien esiin tuominen
- Valintoihin ja tekoihin liittyvien arvojen tunnistaminen
- Välineiden antaminen edellä mainittujen asioiden käsittelyyn

”Ihminen on valmistautuneempi myös yllättäviin muutoksiin, kun hän on pohtinut tulevaisuutta.”

Leena Jokinen, koulutuspäällikkö, Tulevaisuuden tutkimuskeskus

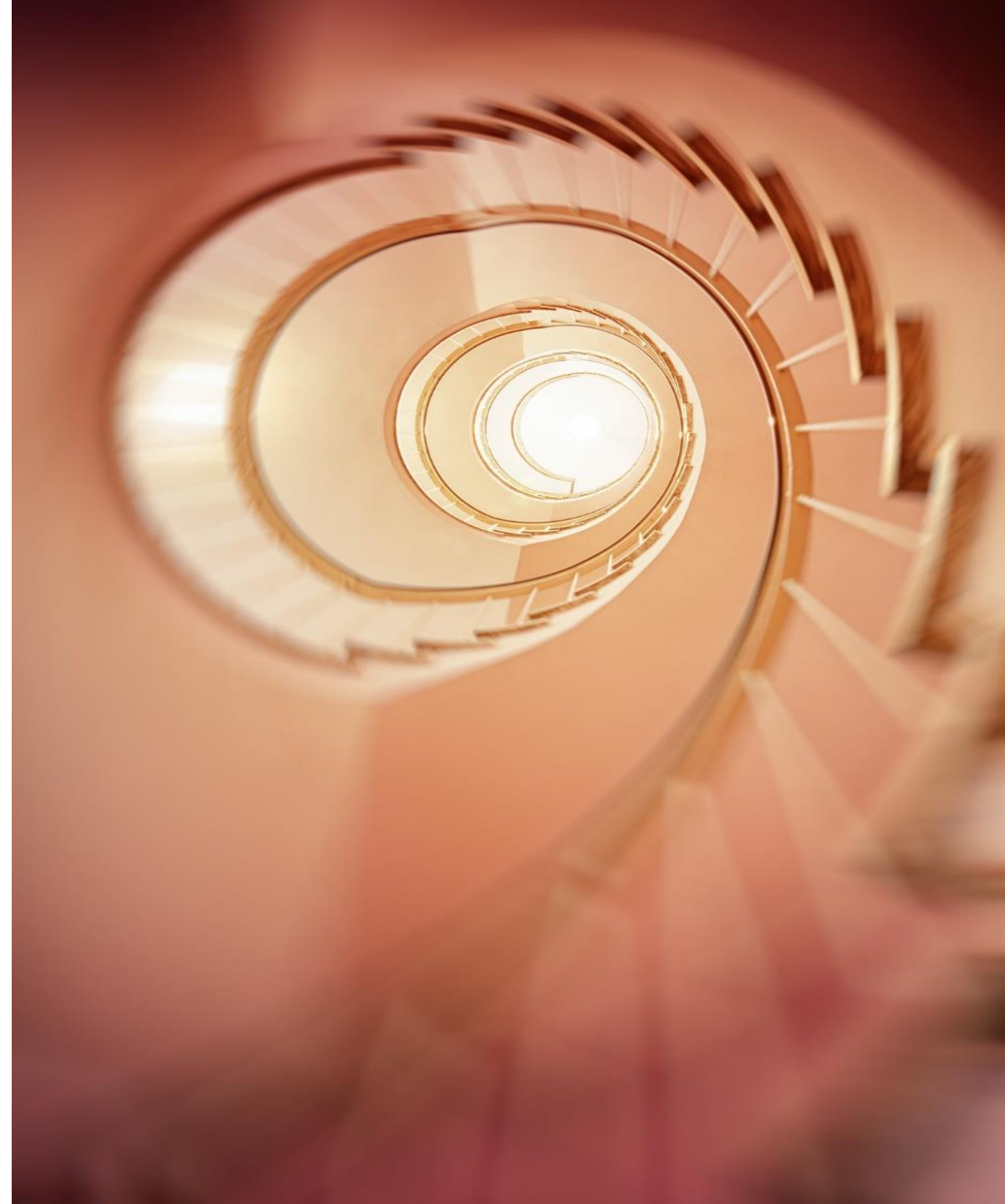

Työn muutos

Työn sisältö	Tuottamisesta tietointensiivisyyteen ja merkityksellisyyteen
Organisaatiot ja työn käytännöt	Pysyvistä hierarkkisista organisaatioista väliaikaisiin ja itseorganisoituviin yhteisöihin
Osaaminen	Erillisestä investoinnista jatkuvaan oppimiseen
Toimeentulo	Yhdestä palkkatulosta monista lähteistä kerättävään toimeentuloon
Kansantalous	Kilpailukyvyistä kestävyteen
Yhteiskuntasuhde	Syrjäytymisen torjunnasta monimuotoiseen yhteiskunnalliseen osallistumiseen

Työn muutos

- Vanhoja ammatteja katoaa, mutta uusia myös tulee tilalle. Työ voi olla sekä tuttua että tuntematonta.
- Keskiöön nousevat uudet ja yllättävät osaamisyhdistelmät
- Yhteiskunnan rooli yksilön tukemisessa?

- Opiskelu tulee enenevässä määrin osaksi työtä ja pirstoutuu pienemmiksi kokonaisuuksiksi.

- Tulevaisuuden osaamistarpeet liittyvät erityisesti ns. metataitoihin, kuten kykyyn oppia uusia aihealueita, hallita omaa ajankäyttöä, tunnistaa oleellinen ja ajatella kriittisesti.

- Uteliaisuus, luovuus, tutkijamainen asenne, ongelmanratkaisu, vuorovaikutus, oppiminen, empatia.

Tulevaisuuden työelämän taidot

*Kuva: 21st Century skills,
Katri Saarikivi ja ETLA
2016*

Tulevaisuuden ammatit?

- Kaupunkiviljelijä
- aineenvaihdunta-analyytikko
- virtuaaliravintoloitsija
- keinolihakasvattaja
- alustapoliisi
- yhteisöllisyysuunnittelija
- parkkitilan uudelleensuunnittelija
- tekoälyn personalisoija
- tavarantarkastaja
- peukutusmanageri
- tekoälyhakuoptimoija
- itsepalvelukioskipäällikkö
- Big Data –analyytikko
- tiedonhankinnan joukkoistaja
- virtuaaliopas
- sienestys- ja marjastusetäopas
- faktantarkastaja
- pilviturvapalvelukonsultti
- kyberturvamies
- elämänhallintaopas
- off-grid –huoltotarkastaja
- aurinkopaneelisiivoija
- joukkorahoitusmanageri

Tulevaisuusvaliokunnan raportti: Suomen sata uutta mahdollisuutta 2018-2037 -
Yhteiskunnan toimintamallit uudistava radikaali teknologia

Passi & Ripatti -videot tulevaisuuden ammateista: marjastus- ja sienestysopas

Passi & Ripatti -videot
tulevaisuuden ammateista:
<https://youtu.be/AvJMMpAfmls>

Sunnuntai

Mitä pitäisi osata

Ihminen on tehnyt suuret keksintönsä käsillään kokeilemalla. Nyt peukalo on yhä useammalla keskellä kämmentä. 17-vuotiaat saivat tehtäväkseen kahdeksan perustehtävää.

Simo Liang ja Kivi Vaahtera testasivat kädentaitojen osaamistaan. (KUVA: RAMI MARJAMÄKI)

TURUN
YLIOPISTO

Osaamisidentiteetti

On ajassa muuttuva käsitys itsestä osaajana: siitä mitä tiedän, mitä taidan ja miten voin kehittyä sekä kuinka tuon osaamiseni ilmi. Osaamisidentiteetti rakentuu suhteessa sosiaaliseen ympäristöön.

Koulutuksen tulisi tukea vahvan osaamisidentiteetin kehittymistä ammatti-identiteetin lisäksi.

Keskeistä osaamisidentiteettiajattelussa

- Katse ammasteista osaamisiin
- Osaamisen tunnistamista ja sanoittamista voi ja pitää opetella
- Osaamista kertyy koko ajan ja erilaisista yhteyksistä: tämän tunnistaminen ja hyödyntäminen
- Osaamisen näkeminen osana erilaisia tehtäviä ja uusissa yhteyksissä
- Osaamisidentiteetti vahvistuu vuorovaikutuksessa: vertaisoppimisen ja yhdessä tekemisen merkitys
- Yleistaitojen merkitys koulutuksen vahvistajana

Osaamisidentiteetti

- Mitä osaan?
- Mistä olen kiinnostunut?
- Missä olen hyvä?
- Mistä olen hankkinut osaamista tai mistä voin hankkia sitä lisää?
- Mitä osaamista tarvitsen?
- Miten sanoitan osaamiseni?
- Mitä haluan oppia?
- Miten opin?

Osaamisidentiteetti

- Mitä osaan?
 - Mistä olen kiinnostunut?
 - Missä olen hyvä?
 - Mistä olen hankkinut osaamista tai mistä voin hankkia sitä lisää?
 - Mitä osaamista tarvitsen
 - Miten sanoitan osaamiseni?
 - Mitä haluan oppia?
 - Miten opin?
- Kehittyä läpi elämän
 - Samaa osaamista voi tarvita eri ammateissa ja tehtävissä
 - Keskeistä tunnistaminen ja sanoittaminen – tämä myös monille vaikeaa!
 - Osaamisten näkeminen mahdollisuuksina ja osana erilaisia tehtäviä

Keskustelu & pohdinta 5 min

Mitä osaamista ja taitoja sinulla on, jotka eivät liity suoraan nykyiseen työtehtävääsi/ammattiisi/opiskelemaasi alaan?
Miten tai mistä olet niitä hankkinut?

Kirjoita chättiin! Voit laittaa useamman vaihtoehdon.

OSAAMISIA: ajoneuvoasentaja/mekaanikko

- sorminäppäryys
- materiaalin 'taju'
- ongelmanratkaisu
- looginen ajattelu
- työturvallisuus
- mekaniikkaosaaminen
- toimintaperiaatteiden ymmärrys ja uusien oppiminen
- keskittymiskyky
- hyvä muisti
- järjestelmällisyys
- käytännöllisyys
- koneiden käyttö ja hallinta
- tekemällä oppiminen
- kiinnostus ja osaamisen siirto (autot, koneet, laitteet, mekaniikka)
- kielitaito
- yhteistyö- ja vuorovaikutustaidot
- oma-aloitteisuus
- koneiden ja laitteiden tuntemus
- kyky itsenäiseen työskentelyyn
- matemaattiset taidot
- tarkkuus
- mitä muita?

Keskustelu & pohdinta 5 min

Jos et tekisi sitä työtä mitä teet nyt, mitä työtä olemassa olevalla osaamisellasi tekisit? Kirjoita chättiin! Voit kirjoittaa useamman vaihtoehdon.

Tulevaisuuden työelämä?

- Tiettyjen alojen kasvua voidaan ennakoida: biotalous, kierrätys, uusiutuva energia, erilaiset palvelut (hyvinvointi!)
- Oleellisempaa on kuitenkin miettiä miten työn tekemisen tavat muuttuvat ja millaista osaamista tarvitaan!

Tulevaisuudesta puhuttaessa:

- Puhu mahdollisuuksista, ei vain uhkakuvista!
- Kasvata valmiuksia kohdata muutosta
- Luo tilaa ja välineitä vaihtoehtojen näkemiselle.
- Luo yhteisöllisyyttä. Tulevaisuus tehdään yhdessä!

Sampo-ohjaussivusto

Sampo on sivusto, jolta löydät materiaaleja muun muassa ammatillisen koulutuksen Yhteisten tutkinnon osien **Opiskelu- ja urasuunnitteluvalmiudet** osa-alueen toteuttamista varten. Materiaali tukee myös HOKSin jatkuvaa päivittämistä ja opiskelijalle laadittavan urasuunitelman tekemistä. Sivuston materiaalit ovat vapaasti kaikkien käytettävissä ja niitä kehitetään ja päivitetään Osata-hankkeen aikana.

**TURUN
YLIOPISTO**

**TULEVAISUUDEN
TUTKIMUSKESKUS**

Kiitos!

Anne.nieminen@utu.fi

Materiaaleja

www.tulevaisuusohjaus.fi

www.osata.fi/sampo

<https://tulevaisuusohjaus.fi/julkaisut/>

- Tulevaisuuden taidot -video (OAMK/OSATA-hanke): https://youtu.be/uBj56_0vjDU
- Mitä on osaamisidentiteetti? -video (XAMK, Uusille urille -hanke): <https://www.youtube.com/watch?v=o32PosQfsZo>
- Ahvenainen, M., Heikkilä, K., Jokinen, L., Miettinen, S., Ollila, J., Pietikäinen, N. & Vuorisalo, K. (2017) [Tulevaisuus – Paljon mahdollista! Tulevaisuusohjauksen työkirja](#). Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.
- Ahvenainen, M., Korento, K., Ollila, J., Jokinen, L., Lehtinen, N. & Ahtinen, J. (2014) [Tulevaisuus – paljon mahdollista. Tulevaisuusohjauksen ajatuksia ja tekoja](#). Turku: Tulevaisuuden tutkimuskeskus, Turun yliopisto.
- Raudasoja A., Heino S. (Toim.) (2019). [Siksak-elämän uraohjausta](#). HAMKin e-julkaisu, Hämeen ammattikorkeakoulu. <http://urn.fi/URN:ISBN:978-951-784-818-3>
- OSATA-hanke (2019) [Ohjaajakoulutusten kevään 2019 materiaalipaketti](#) (pdf)
- Vieno, A., Helander, J. & Saari, J. (2017). [Osaamisperusteisuudesta osaamisidentiteettiin](#). *HAMK Unlimited Journal* 29.12.2017.